

FĂRĂ ODIHNĂ

Hillo Ostfeld

și

Trudy Ostfeld de Bendayan

Traducere în limba română de Mariana Cernahoschi

FĂRĂ ODIHNĂ

Hillo Ostfeld

și

Trudy Ostfeld de Bendayan

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2018

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
OSTFELD, HILLO

Fără odihnă / Hillo Ostfeld, Trudy Ostfeld de Bendayan ; trad. în lb. română de Mariana Cernahoschi. - București : Editura Universitară, 2018
ISBN 978-606-28-0781-8

I. Ostfeld de Bendayan, Trudy
II. Cernahoschi, Mariana (trad.)

821.134.2

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062807818

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2018
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

Klarei, Luceafărul zorilor.

*Fiilor, nepoților și strănepoților mei:
luminile trăinicieii mele.*

CUPRINS

Cuvânt înainte	9
Capitolul I	
Origini	11
Capitolul II	
Coborâre în infern	35
Capitolul III..	
După catastrofă	57
Capitolul IV	
Ritualuri întru devenire.....	71
Capitolul V	
Cu toată forța	89
Capitolul VI...	
Pământul Făgăduinței.....	103
Capitolul VII	
Trecând marea cea mare.....	131
Capitolul VIII	
La picioarele Avilei	143
Capitolul IX.	
Vremea recoltei	167

Capitolul X	
Se impune perseverență.....	179
Capitolul XI	
Alături de Comunitate.....	193
Capitolul XII	
Cu stâlpii unei nații.....	207
Capitolul XIII.	
Destin crud.....	233
..	
Capitolul XIV	
Nemesis.....	243
Capitolul XV.	
Voință până în amurg.....	251
Capitolul XVI	
Reîntoarcere pe urmele mele.....	261
Capitolul XVII	
Biografia familiei.....	285
Capitolul XVIII	
Fragmente de viață în imagini	297
Capitolul XIX	
Cele din urmă clipe	317

Cuvânt înainte

*Sunt experiențe atât de sfâșietoare și extreme care ne produc răni psihice și emoționale imposibil de vindecat. Nu există niciun elixir în stare să șteargă acele amintiri. În multe situații trăite de-a lungul atâtor ani, m-am întrebat dacă ar trebui să-mi retrăiesc viața la fel cum am trăit-o, știind că fiecare bucurie sau durere, fiecare triumf sau înfrângere ar reveni în mod inexorabil, răspunsul meu a fost și va fi mereu un **Nu** definitiv.*

Niciodată nu aș semna vreun pact, angelic ori machiavelic, care să-mi promită că m-aș întoarce la cei 15 ani ai mei, ca să parcurg din nou același drum. Nu există nimic pe lumea asta care să compenseze ororile și durerea trăite între anii 1941 și 1944.

Ca oricare viață, a mea este un dans mereu în schimbare, între creație și distrugere, câștig și pierderi, succese și înfrângeri, bucurii și tristeți, drumuri realizate și altele abandonate.

Dacă trebuie să remarc ceva, este că cea mai mare reușită a mea a fost să-mi aleg perechea. Klara mi-a fost tovarășă mai mult de 60 de ani, și de fiecare dată când Roata Norocului s-a învârtit mi-a fost alături cu dragoste, atașament și necondiționat sprijin.

Ca un elixir de viață, nu-mi rămâne decât să spun că aș fi pe deplin răsfățat de soartă, dacă generațiile următoare vor fi în continuare animate de simțul solidarității, de generozitate și onestitate. Aceste valori au fost pentru mine alfa și omega, și-mi doresc să devină verigi care să unească puternic multe generații de oameni de bine, în veșnicia care va să vină.

Hillo Ostfeld, Caracas, 2009

Capitolul I

Origini

Când ai străbătut o bună parte a existenței tale, iar cele două capete ale cercului vieții se apropie unul de celălalt, atunci originile își recapătă limpezimea, astfel că, așa cum s-ar fi petrecut ieri, scenele copilăriei ți se rotesc inexorabil în memorie, precum aripile unei mori de vânt.

Am venit pe lume în ziua de 8 iulie 1926, în orașul românesc Frătăuții Vechi. Sunt al treilea din cei patru fii ai cuplului Leon Ackerman, născut în 1889, și Bertha Ostfeld, născută în 1892. Și dacă viața părinților mei pare să fi început ca în poveștile cu zâne, un destin potrivit o va fi acoperit cu umbră foarte curând. Tatăl meu, din motive pe care încă nu le cunosc, și-a părăsit familia încă de la vârsta de șaptesprezece ani. Nu a fost un „la revedere”, ci un „adio” pentru totdeauna.

A lăsat în urmă nu numai Akermanul (Basarabia), dar și familia Ackerman, pe cei care îi dăduseră viață, și, alegând soarta de orfan, și-a croit drumul cu propriile mâini, pe cărări necunoscute. Caracterul său tenace și temperamentul hotărât l-au ajutat să atingă o laudabilă prosperitate în domeniul bancar, ca membru în conducerea Burselor de Valori din Cernăuți. Acest context norocos i-a permis să aspire la mâna mamei mele, o frumoasă fată din Fratăuți, mică localitate de lângă Cernăuți (Bucovina). O fată cu educație și rădăcini în Imperiul Austro-Ungar.

Căsătoria nu era prea bine văzută de familia mamei mele, dată fiind originea necunoscută a familiei pretendentului. Tata a știut să compenseze această lipsă, nu numai prin strălucirea pe care i-o dădea prosperitatea câștigată, ci și prin aspectul impunător. Era arătos, înalt ca un stejar de un metru nouăzeci. Și dacă asta n-ar fi fost de ajuns, cu felul lui de a fi, îndrăzneț și cavaleresc, asemenea unui prinț din poveste, s-a prezentat să ceară mâna mamei într-o trăsură trasă de 12 cai. Gest care, nu numai că a produs tulburare în familia Ostfeld, ci a uimit tot satul cu asemenea apariție ieșită din comun. Așa, tata și-a îndeplinit dorința mult așteptată. Unui cavaler de Basarabia i-a fost acordată mâna unei doamne de Bucovina.

Nunta a avut loc cu mare pompă și fast în saloanele Hotelului Schwarzer Adler, cel mai exclusivist din capitala județului. Tânăra pereche s-a mutat la Cernăuți, ca să-și înceapă viața împreună, și acolo au văzut lumina zilei primii lor doi copii, fratele meu Simon, născut în 1921, și sora mea Anny, venită pe lume după trei ani. Familia s-a bucurat de o scurtă perioadă de fericire.

În 1924 povestea cu zâne se sfârși brusc, când roata norocului s-a întors: tata a pierdut tot capitalul printr-o singură mișcare. A cumpărat o mare sumă de mărci germane la un termen de schimb de 30 de zile. Chiar în acea zi, mărcile au ieșit din circulație. Neîndoindu-se de buna credință a celui care i le vânduse și respectând cavalierește înțelegerea, tata și-a pus la mezat toate bunurile. A plecat din Cernăuți și s-a mutat în localitatea natală a mamei, unde familia soției s-a milostivit de el, oferindu-i locuință și loc de muncă. Îmi închipui ce a însemnat pentru el, cel care plecase din Frătăuți pe ușa principală, să revină acum pe ușa din spate. În plus, în fața realității dure, era obligat să trăiască în acel neam, unul de real succes, atât pe plan economic cât și profesional: unii membri ai familiei mamei aveau studii și-și exercitau profesia, sau plecaseră, urmând studii în diferite discipline. În acest mediu dificil m-am născut eu, iar în 1930, sora

mea Sidy. Tata a început să se ocupe de un mic magazin care vindea produse pentru casă, cu un câștig care abia îi permitea să acopere cheltuielile de bază. Duceam o viață cumpătată, trăiam cu multă chibzuință; ne puteam cumpăra încălțăminte nouă numai de doua ori pe an: de Pesah (Paște) și de Rosh Hashana (Anul Nou evreiesc). Pantofii noi însemnau un moment de mare bucurie pentru noi, fiindcă aveam mare nevoie de ei. Dar, în unii ani mai grei, părinții trebuiau să facă sacrificii.

În acele vremuri de lipsuri, eu am fost cel care trebuia mai mereu să-mi sacrific pantofii cei noi. Îmi amintesc cum odată, după ce frații mei primiseră pantofi, eu, care nu mă bucurasem de acel privilegiu, m-am retras ca să-mi plâng supărarea și abandonul. M-am trântit pe o mână de paie ca să-mi jelesc singurătatea. Doborât de nefericirea mea, după ceva vreme am auzit chemările îngrijorate ale părinților, care mă căutau primprejur. Drept represalii, nu am răspuns la chemări. Cum ar putea să înțeleagă un copil ceea ce el considera că e o mare nedreptate? Atunci nu înțelegeam, poate doar acum pot să pricep Eram ales, pentru că eram cel mai neastâmpărat sau eram cel care își îngrijea cel mai puțin pantofii, fiindcă jucam fotbal pe stradă și îi stricam. Până în ziua de azi, o voce interioară îmi spune că eu eram acela care

aveam mai multă nevoie. Fiindcă știam că nu pot folosi niciun argument, fără a fi pedepsit pentru nesupunere, nu-mi rămânea decât resemnarea de a continua să port pantofii ruși, în timp ce frații mei aveau încălțăminte nouă și lustruită.

După ceva ani, în 1931, tata s-a întors la Cernăuți pentru a evita ca ai lui copii să vorbească între ei limba maghiară, dat fiind că în acea zonă trăia un mare număr de locuitori veniți din Ungaria, dar, mai ales, pentru a se feri de privirea mută, cu siguranță critică, a socrilor.

Zona în care ne stabilisem avea aproximativ zece la sută populație de evrei, zece la sută români și optzeci la sută șvabi sau etnici nemți. Chiar dacă în acea epocă existau și români care manifestau sentimente antisemite, nemții erau ființele cele mai pline de ură, motiv pentru care eram supuși tot timpul jignirilor și răutăților lor, în drumul către școala. Instalați într-un mic apartament închiriat, tata a reușit să intre, ca asociat minoritar, într-o afacere cu alimente. Deși niciodată nu ne-a lipsit o farfurie de mâncare pe masă, din cauza greutăților în a întreține o familie cu patru copii, am fost nevoiți să ne reducem la maxim nevoile. Cu frații mei, mergeam pe jos patru kilometri dus-întors la școala publică. Și astfel, devenisem ținta preferată a celor care ne considerau

nedorți. În timpul iernii, pe lângă bombardamentul de jigniri, se mai adăuga și chinul de a suporta greutatea obiectelor școlare. Frigul atingea și minus patruzeci de grade, transformându-ne drumul într-o adevărată odisee. Ne scuteau de ore doar când temperatura era mai scăzută de minus patruzeci și două de grade; atunci eram feriți de insulte și de atacuri. De mic m-am remarcat la învățătură. Am primit diplome de recunoaștere a meritelor, dar acordate cu un fel de dispreț de către profesori, dată fiind condiția mea de evreu.

De aceea părinții au hotărât ca întreg viitorul meu să depindă de studii. Realitatea nu părea totuși să facă posibil proiectul lor. Nu vedeam cum aș putea îndeplini visul alor mei.

Totuși, optimismul care m-a caracterizat întotdeauna, m-a făcut să trăiesc iluzia îmbunătățirii situației noastre economice în viitorii ani. Eram sigur că voi termina liceul și voi intra la universitate. Doream cu ardoare să mă fac inginer și să-i ușurez mamei greutățile. Îi spuneam cu entuziasm: *„O să vezi, mamă, cum o să fiu inginer și tot salariul o să ți-l dau ca să cumperi ce vrei tu”*. Surâsul ei era cea mai bună încurajare ca să perseverez în visul meu. Fiind un elev eminent, am hotărât ca, după amiaza, să mă dedic studiilor de religie, la Școala - Jeder -

„Talmid Tora”, centru destinat învățării Torei și Talmudului. Acolo l-am cunoscut pe cel care va fi unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, alături de care îmi voi petrece viața, acum trecută de șapte decenii: Willy Jaegerman. Din fericire, la Jeder am reușit să mă remarc repede. Încântat de buna primire precum și de sentimentul apartenenței la această familie lărgită, am devenit practicant. Conform preceptelor și obligațiilor, mi-am lăsat să crească perciunii ca niște tirbușoane în jurul feței. Noua mea vocație nu a fost bine primită de familie.

Deși eram evrei tradiționaliști, ca majoritatea celorlalți credincioși, părinții mei nu împărtășeau ideea ortodoxiei. Considerau că un evreu este suficient de bun dacă, la fel ca ei, mergea de Sabat și, de alte sărbători, la slujbă, la sinagogă. În plus, cea mai importantă calitate era generozitatea, considerată esența fundamentală a practicii iudaice. Încercând să mă îndepărteze de acea ipostază, tata a folosit o șmecherie: atunci când un evreu religios trecea joia pe la noi ca să anunțe, pentru o mică recompensă, ora când se aprind lumânările de Sabat, tata îmi spunea sarcastic: *„Uită-te bine la el. Asta e viitorul tău”*. Privind înapoi, mă întreb dacă într-adevăr mă convertisem la ortodoxie într-un act de credință. Ajunsesem să fiu credincios practicant?

Nu sunt sigur de asta, dar sunt încredințat că prezența mea la Jeder era vitală spre propria mea stimă; era locul unde vedeam încununată dorința de recunoștință. Încă simt satisfacția acelor zile de vineri, când, după rugăciune, eram desemnat să explic celor prezenți acel „Parashat ha'Shavua”, capitol din Tora care urma să fie citit sâmbăta dimineața. Asemenea onoare îmi dădea o dublă satisfacție: un câștig de bani și, mai ales, să urmăresc figura mândră a tatălui meu, când era felicitat de enoriași pentru prestația mea merituoasă. Spre dezamăgirea mea, tata nu și-a exprimat niciodată bucuria, deoarece considera că excelența este un atribut normal al datoriei îndeplinite. Se manifesta numai atunci când corecta vreo deviație de la norme și o făcea fără menajamente.

Am ajuns să fiu un student atât de bun la religie, încât nu numai că am fost desemnat ca tutore al altor elevi, dar am fost și recompensat pentru sarcina aceasta atât de plăcută. Ajuns la cel mai înalt nivel de studii, Marele Rabin al orașului Sculeni, venerabilul Zisie Portugal, m-a luat la el acasă pentru a-mi face lecțiile alături de fiul său, cel care, în prezent, își îndeplinește misiunea religioasă la New York. Bani primiiți m-au ajutat să acopăr unele cheltuieli și să ușurez greutățile familiei. Îmi amintesc cu entuziasm că am fost trimis în timpul vacanței, ca premiu pentru

atașamentul meu, să studiez la prestigioasa Universitate din Vinița, cel mai vestit centru de studii religioase din Bucovina. La întoarcere, a avut loc un episod care a constituit un punct de răscruce în viața mea. Ca să râdă de mine, fratele meu Simon, pe neașteptate, mi-a tăiat un perciun, obligându-mă astfel să-l tai și pe al doilea. În acea zi m-am simțit ca o victimă a unei castrări. Nu doar pentru actul abuziv al fratelui meu mai mare, ci pentru senzația unei aprobări tacite, întrevăzute pe chipul tatei. Fratele meu pare să fi fost instrumentul dorinței intime a acestuia. Ceva ce încă nu pot preciza a murit atunci în mine. S-a stins subit ceva mai mult decât flacăra tânărului aspirant rabinic.

În toată copilăria mea am ascultat cuvintele lapidare ale mamei, de fiecare dată când treceam printr-o situație economică imposibil de soluționat: „*Of, dacă taică-tu m-ar fi ascultat, n-am mai fi ajuns aici*”. O rugam să nu mai zică așa. La spusele ei, tata răspundea: „*Dacă aș fi ascultat-o, fără să țin seama de părerea mea, aș fi terminat trăgându-mi un glonț*”. Și, în fața permanentelor reproșuri, prin casă erau împrăștiate pungii cu mărci germane scoase din uz, ca niște martori muți ai nefericirii. Sărăcia nu era o scuză suficientă pentru a-l scuti pe tata de simțul solidarității.